Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Lausunto
24.10.2023

Valtiovarainvaliokunta; kuuleminen 20.10.2023

VASTAUKSET VALTIOVARAINVALIOKUNNAN TYÖ- JA ELINKEINOJAOSTON 20.10.2023 KUULEMISESSA NOUSSEISIIN LISÄKYSYMYKSIIN

Kysymys: Vuodelle 2024 työllisyysmäärärahoissa on tapahtuva huomattava 41 000 000 euron pudotus. Mitä se konkreettisesti tarkoittaa, eli mistä säästetään?

Vastaus: Momentin 32.30.51 (Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut, siirtomääräraha 2v) määräraha on ristiinkäytettävissä, joten määrärahan alennusta ei ole kohdennettu tiettyihin palveluihin. Alennuksen kohdentaminen olisi mahdollista esimerkiksi määrittämällä momentin päätösosassa palvelukohtaisesti enimmäismääriä tiettyyn palveluun käytettävälle määrärahalle tai vaihtoehtoisesti määrittämällä enimmäismäärä tiettyyn palveluun osallistuvien henkilöiden määrälle. Tällaisia kiintiöitä ei ole kuitenkaan talousarvioesityksessä ehdotettu, koska ne johtavat käytännössä aina määrärahan vajaakäyttöön ja lisäävät hallinnollista työtä. Keskeisenä ajatuksena on se, että asiakkaiden palvelutarpeet määrittävät määrärahan käytön jakautumisen palveluiden välillä. Jos määräraha olisi loppumassa se vaikuttaisi yleisesti kaikkiin palveluihin.

Momentti 32.30.51 on kaksivuotinen siirtomäärärahamomentti, joten vuonna 2024 on käytettävissä myös vuodelta 2023 siirtyvää määrärahaa, josta osa tulee näillä näkymin siirtymään sitomattomana eli siirtyvä raha olisi käytettävissä tältä osin uusiin päätöksiin. Lisäksi TE-palvelu-uudistuksen siirtymävaihe vaikuttaisi vuoden 2024 määrärahan käyttöön. Aiemmin määrärahaa on kaksivuotisuudesta johtuen varattu seuraavalle vuodelle ulottuvien palveluiden rahoittamiseen, jos seuraavaan vuoteen kohdentuvaan menoon on sitouduttu kuluvan talousarviovuoden aikana. Koska vuonna 2025 palvelut rahoitetaan kuntien valtionosuuksien kautta, ei vuonna 2024 ole tarvetta varata määrärahaa valtion talousarviossa vuoteen 2025 kohdentuviin menoihin. Näin ollen määrärahaa olisi normaalia enemmän käytettävissä talousarviovuoteen (tässä tapauksessa vuoteen 2024) kohdentuviin menoihin.

Kysymys: Toinen kysymys liittyy palkkatukeen, jota rahoitetaan ministeiön edustajan mukaan monelta momentilta. Mikä on palkkatukimäärärahojen yhteismäärän (eri kaikkien ministeriöiden eri momenttien yhteenlaskettu) kehitys suhteessa tähän vuoteen?

Vastaus: Kuten edellisen kysymyksen kohdalla todettiin, ovat momentin 32.30.51 määrärahat ristiinkäytettävissä, eikä määrärahasta ole varattu tiukasti tiettyä osuutta palkkatukeen. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan työttömyysetuusmäärärahat (momentit 33.20.50 ja 33.20.52) ovat arviomäärärahamomentteja ja arvio käytöstä on samalla tasolla kuin viime vuosina pois lukien tekniset siirrot momentille 32.30.55 (Toimet työurien pidentämiseksi, arviomääräraha). Siirrot selittyvät sillä, että velvoitetyöllistämisen ajalta maksettavaa tukea on aiemmin rahoitettu palkkatukena momentilta 32.30.51 sekä työttömyysetuusmäärärahoista. Lisäksi tänä vuonna voimaan tullut 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki korvaa osittain kohderyhmän palkkatuen tarvetta ja työllistämistuki rahoitetaan momentilta 32.30.55.

Työttömyysetuusmäärärahoista momentille 32.30.55 tehdyn siirron suuruus on 25,7 miljoonaa euroa ja työttömyysetuusmäärärahojen arvioitu käyttö palkkatukeen ja starttirahaan on yhteensä 169,3 miljoonaa euroa. Yhteensä palkkatuettuun työhön ja starttirahaan arvioidaan käytettävän työttömyysetuusmäärärahoja ja niistä momentille 32.30.55 siirrettyjä määrärahoja 195 miljoonaa euroa vuoden 2024 talousarvioesityksessä. Vuonna 2022 työttömyysetuusmäärärahaa käytettiin palkkatuettuun työhön ja starttirahaan noin 170 miljoonaa euroa. Tällä hetkellä arvioidaan, että vuoden 2023 toteuma tulisi olemaan noin 180 miljoonaa euroa.

Momentin 32.30.51 osalta palkkatukeen käytettiin vuonna 2022 noin 83 miljoonaa euroa. Viime vuoden maksutahdilla vuoden 2023 toteuma tulisi olemaan tämän hetken arvion mukaan noin 85 miljoonaa euroa. Talousarvioesityksessä momentilta 32.30.51 on siirretty voimassa olevan kehyspäätöksen mukaisesti 10,8 miljoonaa euroa momentille 32.30.55. Tästä summasta 2,5 miljoonaa euroa on kehyksessä tarkoitukseen kohdennettua lisämäärärahaa johtuen siitä, että 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukeen arvioidaan käytettävän enemmän määrärahaa kuin aiemmin saman kohderyhmän palkkatukiin.

Kysymys: Miksi yritystoiminnan kehittämispalvelujen lakkauttamiseen on päädytty?

Vastaus: Yritystoiminnan kehittämispalvelujen lakkauttaminen vuodesta 2024 alkaen sisältyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan. Lakkauttaminen todetaan hallitusohjelman liitteen B (Taulukot taloudellisista päätöksistä) taulukossa ”Elinkeinoelämä, liikenne ja asuminen”. Lakkauttamisen taustalla on tarve julkisen talouden säästöihin ja tavoite vahvistaa julkista taloutta osana muita hallitusohjelman liitteen B menosopeutustaulukoiden mukaisia elinkeinoelämän avustuksia ja tukia koskevia säästötoimia. Yritystoiminnan kehittämispalvelujen lakkauttamisella todetaan saavutettavan 13 miljoonan euron suuruinen vuotuinen menosäästö vuodesta 2024 alkaen.

Lakkauttamisen taustalla on myös näkemys siitä, että kilpailluilla markkinoilla yrityksillä on kannusteet arvioida ja kehittää toimintaansa myös ilman julkista tukea. Kehittämiseen mahdollisesti tarvittavien ulkopuolisten palvelujen ei tämän näkemyksen mukaan siten tarvitse välttämättä olla

julkisesti tuettuja. Yrityspalveluina on myös saatavilla muita julkisia palveluja ja julkista yritysrahoitusta, jotka joiltakin osin voivat korvata yritystoiminnan kehittämispalveluilla toteutettuja toimenpiteitä.

Kysymys: Mitkä ovat lakkauttamisen vaikutukset palvelun käyttäjien näkökulmasta?

Vastaus: Yritystoiminnan kehittämispalveluja on myönnetty ELY-keskuksista vuosittain suhteellisen laajalle yritysjoukolle. Esimerkiksi vuonna 2022 kehittämispalvelujen Analyysi- ja Konsultointi -palvelujen myöntöpäätöksiä tehtiin yrityksille yhteensä noin 3 800 kpl, ja lisäksi kehittämispalvelujen Koulutus-palvelua koskevia päätöksiä tehtiin yli 400:lle yritykselle. Kyse on siis varsin merkittävästä palvelujen käyttäjien joukosta.

Kehittämispalvelujen lakkauttaminen merkitsee palvelujen käyttäjien näkökulmasta sitä, että rahoitusta yritystoiminnan kehittämispalvelujen kautta yritysten liiketoiminnan arviointiin ja usein melko pienimuotoiseen strategiseen kehittämiseen ei enää ole saatavilla. Yritysten on tällöin haettava tukea ja neuvontaa kehittämiseen muista lähteistä, kuten esimerkiksi ELY-keskusten muista palveluista, Business Finlandin palveluista, tai esimerkiksi kuntien ja niiden omistamien elinkeino- ja kehitysyhtiöiden palvelujen piiristä. Myös markkinaehtoisten liiketoiminnan kehittämispalvelujen käyttö on luonnollisesti mahdollista, jos yritys katsoo niitä tarvitsevansa ja on taloudellisesti valmis ja kykenevä niitä käyttämään.

Voidaan todeta, että ainakin alkuvaiheessa yritystoiminnan kehittämispalvelujen lakkauttaminen synnyttää aukkokohdan pienten yritysten kehittämistoiminnan alkuvaiheen julkiseen palveluvalikoimaan. Kehittämispalvelujen käyttöalue on ollut niin laaja, että muilla julkisilla palveluilla on vaikea välittömästi korvata kehittämispalvelujen kautta tarjolla ollutta palveluvalikoimaa kokonaisuudessaan. Pidemmällä aikajänteellä yrityspalvelujen kokonaisuutta on systemaattisesti ja tavoitteellisesti kehitettävä niin, että kehityskykyisille, perustaltaan kannattavan toiminnan edellytykset omaaville pk-yrityksille on tarjolla tarkoituksenmukaisia palveluja myös julkisten yrityspalvelujen kautta.

Laati:
erityisasiantuntija Ville Heinonen (työllisyysmäärärahat ja palkkatuki)
hallitusneuvos Mikko Ojala (yritystoiminnan kehittämispalvelut)
erityisasiantuntija Kari Alanko (yritystoiminnan kehittämispalvelut)